

Voorwoord

Beste leden en vrienden van Natuurpunt Meetjeslandse Cuesta

Juni is al een stuk gevorderd dus we zouden toch stilaan wat zomerse temperaturen en mooie droge dagen achter de rug mogen hebben. Niets is minder waar, de lente was natter dan ik me kan herinneren. Zowel in het Leen als in het Drongengoedbos en het Maldegemveld bereikten sloten en vijvers hun hoogste peil ooit. Wie herinnert zich nog de klaagzang van weerman Frank, over de grondwatertafel die historisch laag stond? Dan is die het voorbije jaar heel zeker goed aangevuld.

Als ik de 'Databank Ondergrond Vlaanderen' raadpleeg, dan lees ik: 'Op 5/5/2024 vertoonde 92% van de meetlocaties een hoge (38%) tot zeer hoge (54%) freatische grondwaterstand voor de tijd van het jaar. De tweede helft van de herfst van 2023 was zeer regenachtig, de winter van 2024 zeer nat, en maart-april 2024 warm, nat en somber (KMI). Vanaf midden oktober tot midden november 2023 zien we een sterke toename in de aandelen (zeer) hoge freatische grondwaterstanden voor de tijd van het jaar. Dat grote aandeel viel begin februari wat terug, maar schommelde daarna rond de 80 à 90%. De huidige natte situatie staat in sterk contrast met de droge situatie rond de zomer van 2022. Een gelijkaardige nat begin van mei kwam niet voor na mei 2001.'

Voor sommige van nature waterrijke biotopen is dit een welkom scenario maar op vele plaatsen snakt de vegetatie naar wat meer 'lucht' rond de wortels. Een ander nadelig effect is dat bij hoge waterstand na overvloedige regens, vervuild rioolwater terechtkomt in beken, sloten, rivieren en zelfs in vijvers waardoor dieren die in het water leven in zuurstofnood komen. In het Maldegemveld en het Drongengoed stond er zoveel water dat heel wat paden op sommige plaatsen zo goed als onbegaanbaar werden en wandelaars/recreanten zich uit noodzaak een weg baanden door de heide of door het bos wat soms tot schade leidde aan de vegetatie.

Maar er zijn ook dieren die enorm hebben geprofiteerd van de zachte, natte winter en voorjaar: de slakken. Ik hoorde Thierry Backeljau, bioloog bij het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen en Universiteit Antwerpen, in zijn podcast zeggen: "We zitten met een uitbarsting van slakken in de tuintjes. De omstandigheden voor slakken zijn momenteel ideaal. We hebben een ongelofelijk nat voorjaar gehad zonder al te hoge of lage temperaturen. De winter was ook vrij zacht, zonder echte vriestemperaturen, en zeker niet diep in de grond. Daardoor was er een geringe sterfte onder de slakken en de slakkeneitjes."

Maar hoe houd je die slakken nu weg van je moestuintje als je liever niet naar de grove middelen grijpt? Een van de meest efficiënte trucs is een barrière te maken waar de slakken niet over geraken. Dat kan fijn grind zijn, kiezelzand, fijngestampte eierschaaltjes, mosselschelpen ... Maak daarmee een zone van 5 tot 10 centimeter breed rond je tuin, en daar kunnen slakken in principe niet over. Het nadeel is dat die barrière voor een stuk kan wegspoelen bij overvloedige regen. Je moet dus wel regelmatig controleren of de afbakening nog compleet is. Slakken zijn niet alleen vervelend voor tuiniers, ze zijn ook belangrijk voor het ecosysteem. Ze dragen bij tot humusvorming en compostering van plantaardig afval. Dat voegt voedsel en mineralen toe aan de bodem.

Hartelijke groeten

Bestuur Natuurpunt Meetjeslandse Cuesta

Steun Natuurpunt Meetjeslandse Cuesta: BE56 2930 2120 7588 met als mededeling de naam van het project:

Maldegemveld, Burkel of Kattenbos-Zegbroek

Giften vanaf 40 euro zijn fiscaal aftrekbaar, een attest wordt je in het voorjaar toegestuurd.

De levendbarende hagedis

De levendbarende hagedis is een klein reptiel van maximaal 18 cm. Dit diertje is bruin van kleur met soms een groenige of bronsachtige glans. Het mannetje heeft een oranje buik met zwarte stipjes. Het vrouwtje heeft een gelige buik zonder stipjes. Meestal loopt midden op de rug een dunne, zwarte streep en aan weerszijden van het lichaam loopt tussen de blekere rug en de donkerdere flanken vrijwel altijd een smalle gelige lengtestreep.

Ze leven vooral op heide en hoogveen maar je kunt ze ook wel vinden in open bossen en ruige graslanden, in bermen van spoorwegen en sommige duinen. De levendbarende hagedis houdt van vochtige biotopen dus je vindt ze in de genoemde landschapstypen vooral op oevers en vochtige terreindelen. De hagedis schuilt bij slecht weer onder stenen, stukken hout of in holletjes. Bij zonnig weer zit ze vaak op te warmen bovenop houtstammen, muurtjes of steenbrokken.

De levendbarende hagedis komt voor tot 350 km boven de poolcirkel waardoor deze hagedis de meest noordelijke verspreidingsgrens kent van alle reptielen. Ze is niet bedreigd in ons land, maar gaat wel achteruit in Vlaanderen. De oorzaak is vooral de drooglegging van waterrijke gebieden, intensieve land- en bosbouw en verstedelijking. Ze staat op het menu van fazanten, adders, roofvogels, kraaien en zelfs katten. Zelf eet ze voornamelijk insecten, wormen en spinnen.

Reptielen leggen eieren die meestal ontwikkelen door zonnewarmte. Doordat de levendbarende hagedis zo noordelijk voorkomt is ze eierlevendbarend. Dit is een methode om, terwijl ze in de zon zit, de eieren op te warmen. De eieren ontwikkelen zich tot jongen binnen in het moederlichaam. Wanneer de eieren worden gelegd komen de jongen vrijwel meteen of zeer kort na de leg uit het ei. De legselgrootte hangt af van de grootte van het vrouwtje en schommelt tussen de drie en acht jongen. Gemiddeld worden deze hagedissen drie tot vier jaar oud.

Als de hagedis bij de staart wordt gegrepen, kan deze afbreken. Wanneer de staart wordt afgeworpen, gebeurt dit altijd bij een speciale wervel die zwakker is dan de andere. De afgebroken staart blijft nog een tijdje kronkelen zodat vijanden zich op de staart concentreren en de hagedis kan ontsnappen. De staartstomp wordt dichtgeknepen door spieren zodat het bloedverlies beperkt blijft en er zich snel een korst kan vormen. Na een tijd groeit de staart weer aan, maar deze nieuwe staart is altijd korter dan de oorspronkelijke staart en donkerder van kleur.

Om de invloed van de klimaatopwarming na te gaan, bestudeerde een Frans onderzoeksteam achttien populaties levendbarende hagedissen. In een proefomgeving werd het klimaat nagebootst dat voorspeld wordt voor het einde van de 21ste eeuw. De voorspelde temperatuurstijging van 2 °C leek positief: de jonge hagedissen groeiden sneller, werden sneller geslachtsrijp en konden vroeger aan de voortplanting beginnen. Maar toch zorgde de temperatuurstijging er voor dat de volwassen exemplaren meer moeite hadden om te overleven, door hun

voorkeur voor een koel en vochtig klimaat. Dit leidde dat tot een verminderde aangroei van de populaties. Dit zou uiteindelijk kunnen leiden tot het uitsterven van de bestudeerde populaties in slechts 20 jaar.

In het Maldegemveld en het Drongengoed wordt de levendbarende hagedis vooral waargenomen op houtstronken en houtstapels in de heide en op en rond knuppelpaden door de heide. Een kleinschalig beheer, dat zorgt voor een grote structuurvariatie in de vegetatie, is doorgaans gunstig voor de levendbarende hagedis. Aanvullend kan de aanleg van extensief beheerde, kruidenrijke akkertjes en graslanden een positief effect hebben op de beschikbaarheid van voldoende prooidieren in de heide.

Verslag van enkele voorbije activiteiten

Demonstratie weidepalen klieven in Burkel 24 februari 2024

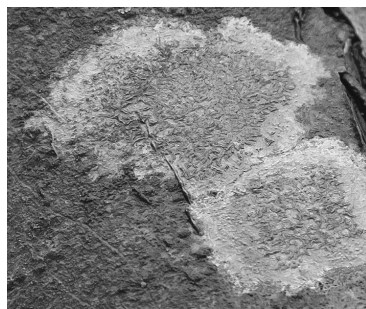
We kregen van een oude rot in het vak uitgelegd in het Kallekesbos (Burkel) hoe hakhoutstammen van kastanje het best overlangs gekliefd kunnen worden tot weidepalen. Deze palen zullen gebruikt worden om een afrastering tegen wildvraat te plaatsen. Met 15 werkt het een stuk gemakkelijker bij het klieven maar vooral bij het uitdragen van een (over)volle aanhangwagen weidepalen. Bovendien kreeg iedereen de kans dat klieven eens uit te proberen. Jong geleerd is namelijk oud gedaan.

Na het klieven werden er enkele wintereiken geplant in de centrale dreef. Ze vervangen de Amerikaanse eiken die er eerder werden omgezaagd. Amerikaanse eiken lonen qua biodiversiteit aanzienlijk minder dan inheemse. Ze huisvesten bv. slechts 13 insectensoorten versus 450 op inheemse eiken en ze worden veel minder oud (50 jaar tegenover meerdere eeuwen).

Korstmossenwandeling op 3 maart 2024

Een korstmos is geen mos. Het is een symbiont van alg en schimmel. Beide hebben mekaar nodig: de alg zorgt via fotosynthese voor suikers waarmee de schimmel zich voedt. De schimmel beschermt de alg o.a. tegen uitdrogen en tegen te fel zonlicht. Korstmossen zijn gevoelig voor luchtverontreiniging en daardoor een goede indicator voor de luchtkwaliteit. In gebieden met veel ammoniak verdwijnen veel korstmossen terwijl bv. het groot

dooiermos daar juist beter groeit en er veel voorkomt. Op onze wandeling door het Drongengoedbos tot aan de hoeve moeten we er zeker niet lang naar zoeken. We vinden ze in alle vormen en kleuren en op elke ondergrond. Precies determineren is in veel gevallen niet eenvoudig en dikwijls specialistenwerk maar dat maakt de waarnemingen op het terrein er niet minder mooi of verrassend door. Op ons pad, door het verzopen bos, kunnen we ook niet voorbijlopen aan de vele prachtige zwammen die zich in alle maten, vormen en kleuren presenteren. Deze wandeling heeft zeker geleerd dat het absoluut de moeite loont om eens traag door een bos te stappen, een loep boven te halen en in de wondermooie wereld van de korstmossen en ander 'miniatuur'-leven te 'verdwijnen'.

Beheer in het Maldegemveld op 23 maart 2024

Wegens de aanhoudende regen sinds het najaar, de voetstappen van de talrijke wandelaars én door de onderliggende kleilaag, liggen de wandelpaden er verzopen bij. We merkten al een tijdje dat de wandelaars van de wandelpaden afwijken om alsnog met droge voeten te kunnen eindigen. Jammer genoeg wordt hierdoor de heide vertrappeld en sterft ze af. Tevens worden de paden ook steeds breder wat niet echt de bedoeling mag zijn. Met een 10-tal vrijwilligers is deze morgen een aanzet gedaan om dit te verhelpen. In de loop van volgende weken wordt hier verder aan gewerkt. Enkele mensen hebben eerst de ondergrond wat passend gemaakt om de boomstronken makkelijker te plaatsen zodat het veilig is voor de wandelaars. De eerste wandelaars hebben ons werk al uitgetest en waren zeer dankbaar.

SNU!T-amfibieëntelling op 1 april 2024

Onze SNU!T-ers hebben vast goed geslapen. Zon, (een beetje) regen, mooie poelen en salamanders en kikkers van heel dichtbij. De vrolijke gezichtjes spreken voor zich. Zorg dat je er bij bent bij de komende SNU!T-activiteiten.

Amfibieënwandeling op 7 april 2024

Gidsen Lia en Thomas namen groot en klein mee in de wondere wereld van de salamanders. Van dichtbij konden we volwassen en juveniele dieren met kieuwen bekijken. De kikkervisjes genoten van de zonnige ondiepe waters. En de fuiken in de twee bezochte poelen waren rijkelijk gevuld. We telden 133 salamanders in de ene en 72 salamanders in de andere poel. Zowel alpenwatersalamander, kleine watersalamander en vinpootsalamander werden gevangen en daarna teruggezet.

Komende activiteiten

Beheerdagen

Heb je zin om de natuur een handje te helpen? Iedereen is van harte welkom, ook wie maar een uurtje kan meehelpen. Aangepaste kledij (bij regenweer), handschoenen en werkschoenen zijn aanbevolen.

Inschrijven via e-mail: annickvercaemer@natuurpuntmeetjeslandsecuesta.be zodat we voldoende werkmateriaal kunnen voorzien.

Trefpunt: loods Natuurpunt, (GPS: N 51.155117, E 3.47198), Urselweg 81 B, Maldegem-Kleit

Contact: Annick Vercaemer (0472 75 20 20)

De komende maanden zijn we vooral actief in het Maldegemveld. **Zaterdag 25 mei en zaterdag 29 juni** is er telkens een beheermoment in het Maldegemveld van 9:00 h tot 12:00 h.

Op zaterdag 6 juli is er een beheerdag in de **Lange Swiss**. Start om 9h, einde om 12h.

Trefpunt: ingang Lange Swiss, Groot Burkelkalseide, (GPS: 51.164925, 3.419876), Maldegem-Kleit

Contact: Dirk Develter (0473 94 49 95)

Begeleide wandelingen

Elke eerste zondag van de maand gaan we met een gids op stap in de natuur. We passen de thema's aan aan het seizoen. Meer info en inschrijving via e-mail: info@natuurpuntmeetjeslandsecuesta.be

Zondag 2 juni (9:00 h – 12:00 h): Tijdreizen door Maldegemveld

We gaan op tijdreis door het Maldegemveld. Aan de hand van hedendaagse sporen, reizen we honderden, duizenden en zelfs miljoenen jaren terug in de tijd. Onze gids neemt je mee en brengt je ook veilig terug op de afspreekplaats.

Trefpunt: Krakeelparking, (GPS: N 51.151079, E 3.473074), Drongengoedweg, Ursel, op 200 m van Het Jagershof.

Gids: Thomas Devreeze (0474 77 93 81)

Zondag 7 juli (9:00 h – 12:00 h): Zomerwandeling

We gaan op pad door het zomerse Maldegemveld en hebben oog voor alles wat ons pad kruist.

Trefpunt: Krakeelparking, (GPS: N 51.151079, E 3.473074), Drongengoedweg, Ursel, op 200 m van Het Jagershof.

Gids: Steven Degraer (0494 07 03 71)

Zondag 28 juli (9:00 h – 12:00 h): SNUIT - Kleine ridders op drakenjacht

In de zomer zijn de draken de heersers van het luchtruim. Jagend over de heide, genadeloos boven water. We gaan op jacht naar deze vaak ongrijpbare wezens. Activiteit voor kinderen en jongeren. Breng zeker je verrekijker en vlinder/libellennet mee als je die hebt. Schoenen die nat mogen worden zijn aangeraden.

Trefpunt: Krakeelparking, (GPS: N 51.151079, E 3.473074), Drongengoedweg, Ursel, op 200 m van Het Jagershof.

Gids: Thomas Devreeze (0474 77 93 81)

Zondag 4 augustus (9:00 h – 12:00 h): Heidewandeling

De bloeiende heide mooi om naar te kijken en in te vertoeven. Heide is ook nuttig als brandstof, bouw materiaal en verpakking. Of om met de bezem te vliegen. Calluna is bovendien afgeleid van het Griekse woord voor borstelen.

Trefpunt: Krakeelparking, (GPS: N 51.151079, E 3.473074), Drongengoedweg, Ursel, op 200 m van Het Jagershof.

Gids: Luc Dellafaille (0494 06 60 78)

Zondag 1 september (9:00 h – 12:00 h): Beheer in het Maldegemveld

Het Maldegemveld is een mozaïek van verschillende habitats. Daardoor biedt het een hoge diversiteit aan dieren en planten. De open stukken bestaan uit een combinatie van droge en natte heide. Gewone dophei en zonnedauw domineren op de natere delen, terwijl struikhei de hoger gelegen gronden bedekt. Op de schrale graslanden vind je tormentil, stekelbrem en liggende vleugeltjesbloem. De groene zandloopkever en talrijke zandbijen en vlinders voelen zich er thuis. In het najaar groeien er bijzondere paddenstoelen zoals kabouterwasplaat en vuurzwammetje. De zwarte specht, boompieper en de levendbarende hagedis verkiezen een mozaïek van bos en heide. Om zo'n divers biotoop in stand te houden zijn er diverse beheerwerken noodzakelijk. Tijdens deze wandeling krijg je hier meer informatie over.

Trefpunt: Krakeelparking, (GPS: N 51.151079, E 3.473074), Drongengoedweg, Ursel, op 200 m van Het Jagershof.

Gids: Marc Schoonackers (0478 39 61 71)

Zondag 6 oktober (9:00 h – 12:00 h): Vogeltrek over het Maldegemveld

Veel vogels trekken weer naar het zuiden om warmere oorden op te zoeken die hen voldoende voedsel bieden om de winter door te komen. We kijken uit wat er boven onze hoofden te zien valt.

Trefpunt: Krakeelparking, (GPS: N 51.151079, E 3.473074), Drongengoedweg, Ursel, op 200 m van Het Jagershof.

Gids: Steven Degraer (0494 07 03 71)